

Techniki artystyczne we współczesnej sztuce

- [Techniki artystyczne we współczesnej sztuce](#)

Techniki artystyczne we współczesnej sztuce

Źródło: online-skills.

Ważne daty

- 1945** – zakończenie II wojny światowej
- 1949** – powstanie NATO
- 1952** – powstanie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali
- 1961** – powstanie Muru Berlińskiego - Jurij Gagarin pierwszym człowiekiem w kosmosie
- 1962** – Sobór Watykański II - kryzys kubański
- 1968** – praska wiosna
- 1968** – festiwal w Woodstock - lądowanie ludzi na Księżycu
- 1979** – przejęcie władzy przez ajatollaha Chomeiniego i fundamentalistów w Iranie - inwazja ZSRR na Afganistan
- 1989** – upadek Muru Berlińskiego
- 1990** – zjednoczenie Niemiec

1991 – upadek ZSRR – pierwsza Wojna w Zatoce – początek wojny na Bałkanach

2001 – zamach terrorystyczny na World Trade Center i Pentagon (2973 ofiary)

2002 – wprowadzenie waluty euro do obiegu w 11 państwach Unii Europejskiej

2003 – koniec Jugosławii i stworzenie luźnego związku dwóch republik przez Serbię i Czarnogórę – rozpoczęcie drugiej wojny w Zatoce Perskiej przez Stany Zjednoczone

2006 – stracenie Saddama Husajna

2011 – katastrofa elektrowni jądrowej Fukushima I – początek wojny domowej w Syrii – głód na Półwyspie Somalijskim

2014 – kryzys krymski – wojna w Donbasie

Scenariusz lekcji dla nauczyciela

Scenariusz zajęć do pobrania.

Plik o rozmiarze 77.74 KB w języku polskim

I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.

1. Wiadomości. Uczeń:

1) wykazuje się znajomością chronologii dziejów sztuki z uwzględnieniem:

a) sztuki 1 połowy XX wieku,

b) sztuki 2 połowy XX wieku,

2) wymienia cechy sztuki poszczególnych epok, kierunków i tendencji;

3) rozumie konteksty kulturowe i uwarunkowania przemian w dziejach sztuki.

II. Zapoznavanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.

Uczeń:

1) umiejscawia dzieła w czasie (wskazuje stulecie powstania dzieł sztuki dawnej, a w przypadku dzieł sztuki nowoczesnej i współczesnej, datuje je z dokładnością do połowy wieku);

2) rozróżnia podstawowe motywy ikonograficzne;

2. Umiejętności. Uczeń:

1) identyfikuje najbardziej reprezentatywne i najsłynniejsze dzieła na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych oraz przyporządkowuje je właściwym autorom;

2) dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych;

3) wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem, środowiskiem artystycznym lub autorem;

4) rozpoznaje w dziele sztuki temat i wskazuje jego źródło ikonograficzne;

5) formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat dzieł sztuki.

III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.

1. Wiadomości. Uczeń:

1) sytuuje twórczość artystów powszechnie uznawanych za najwybitniejszych w czasie, w którym tworzyli (z dokładnością do jednego wieku, a w przypadku twórców sztuki nowoczesnej i współczesnej – z dokładnością do połowy wieku) oraz we właściwym środowisku artystycznym.

2. Umiejętności. Uczeń:

1) łączy wybrane dzieła z ich autorami na podstawie charakterystycznych środków formalnych;

2) na podstawie przedłożonych do analizy przykładów dzieł formułuje ogólne cechy twórczości następujących twórców: (...);

3) porównuje dzieła różnych artystów tworzących w podobnym czasie;

4) formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat twórczości wybitnych artystów.

IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania.

1. Wiadomości. Uczeń:

2) zna terminologię związaną z opisem formy i treści dzieła malarskiego, rzeźbiarskiego (...) w tym m.in.(...) słownictwo niezbędne do opisu kompozycji, kolorystyki, relacji przestrzennych i faktury dzieła;

3) definiuje terminy i pojęcia związane z dziełami współczesnymi, które wymykają się klasyfikacjom i przyporządkowaniu do tradycyjnych dyscyplin artystycznych, jak: collage, instalacja, asamblaż, ambalaż, **ready made**, dekalomania, fotomontaż, frotaż, happening i performance;

2. Umiejętności. Uczeń:

1) właściwie stosuje terminy dotyczące opisu treści i formy dzieł sztuk plastycznych.

Nauczysz się

definiować współczesne techniki artystyczne,

wymieniać najważniejszych twórców z danej techniki,

rozpoznawać w jakiej technice zostało wykonane dzieło sztuki,

porównywać i analizować teksty kultury, jakimi są obrazy, rzeźby, happeningi, i inne.

Nowe środki artystyczne

Czasy awangardy na początku XX w. przyniosły inne niż dotychczas postrzeganie roli sztuki, dzieła sztuki oraz artysty. Niespokojne lata po II wojnie światowej, zimna wojna, przemiany polityczne i szybki rozwój technologii, wymusiły na twórcach poszukiwanie nowych środków artystycznego wyrazu, które omówimy poniżej.

1. Asamblaż – pochodzi od francuskiego słowa „assamblage”, co oznacza łączenie, spajanie. Jest to kompozycja przestrzenna będąca formą kolażu, wykonanego z różnych przedmiotów wyrwanych z kontekstu. Termin został po raz pierwszy użyty przez Jeana Dubuffeta w 1954 r. Dubuffet stworzył serię prac ze skrzydłami motyli. Cykl nazwał assemblages d’empreintes. Technika rozpowszechniła się w latach 50. XX w. jednak prace asamblażowe wykonywali już twórcy awangardowi – Pablo Picasso, Marcel Duchamp, Kurt Schwitters, Max Ernst. W 1961

r. w nowojorskim Muzeum of Modern Art zorganizowano wystawę „Sztuka Asamblażu”, w której wzięli udział: Georges Braque, Joseph Cornell, Jean Dubuffet, Marcel Duchamp, Pablo Picasso, Robert Rauschenberg, Man Ray i Kurt Schwitters.

Władysław Hasiory, „Autoportret z ptaszkami”, 1962, wikiart, Domena Publiczna

Przykłady combine painting i akumulacji

Robert Rauschenberg, „Collection (formerly Untitled)”, 1954-1955, combine painting, Muzeum Sztuki Nowoczesnej w San Francisco, c1.staticflickr.com, CC BY 3.0

1. Odmianą asamblażu są obrazy z odpadków Daniela Spoerriniego.

Daniel Spoerri, „Seriá-Sewilla”, 1960, Asamblaż, museografo.com, CC BY 3.0.

Combine painting

Artysta wykorzystywał oryginalne blaty stołów z pozostawionymi resztkami jedzenia, przytwierdzał wszystkie przedmioty do podłoża i zawieszał blaty w pionie. Robert Rauschenberg w 1953 r. wprowadził nazwę **Combine painting** na określenie pośredniej formy pomiędzy obrazem a kolażem. Z kolei akumulacje są formą Ready-mades, przedmioty nie są zmieniane, ale poprzez zakumulowanie ich na małej przestrzeni całkowicie zmieniały swoje znaczenie. Takie kompozycje umieszczano w gablotach lub montowano na płytach. Akumulacje uprawiali m.in. Arman, Daniel Spoerri, Jean Tinguely.

Warto wiedzieć

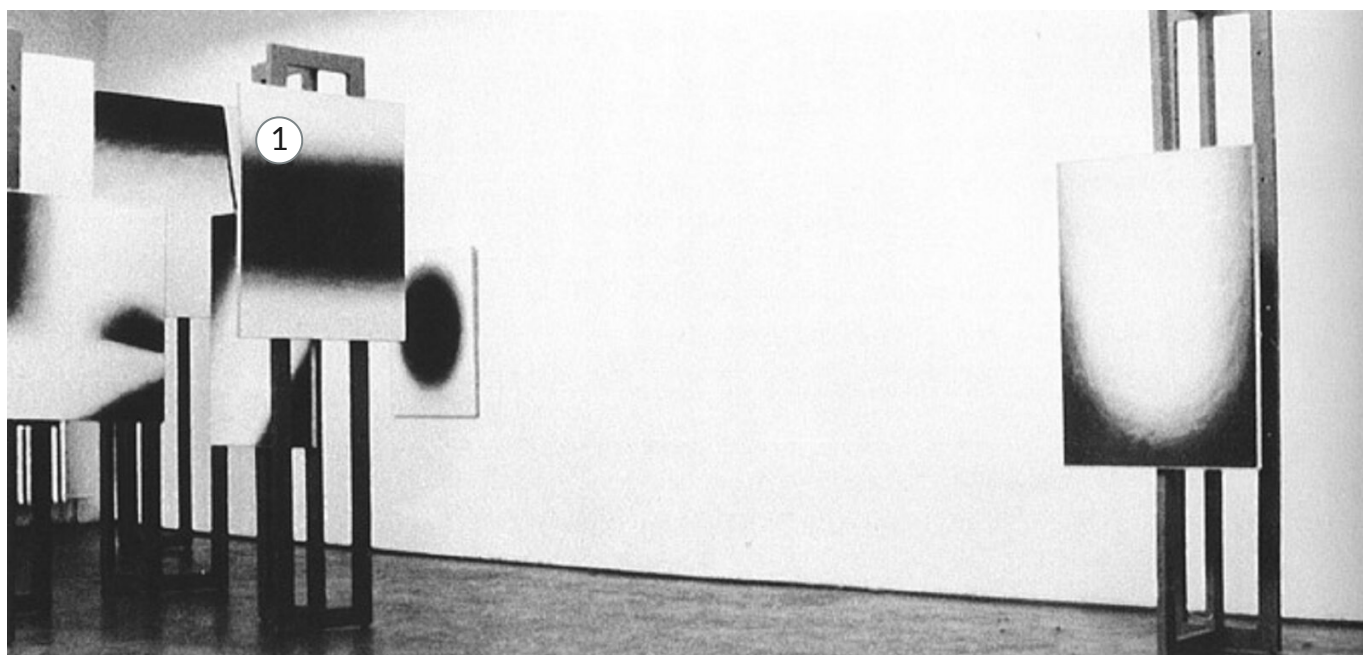
W Polsce asamblaż uprawiali m.in. Władysław Hasior, Tadeusz Kantor, Marek Piasecki.

Environment i instalacja

Environment – pochodzi z j. angielskiego i oznacza otoczenie. Jest to jednocześnie działanie i dzieło. Projektodawca stwarza nową sytuację w przestrzeni. Widz zostaje zmuszony do konfrontacji z dziełem i nowo powstałą przestrzenią. Artyści doprowadzali do zderzenia z widzem za pomocą różnych środków plastycznych, np. odpowiednio malowali podłogę i sufity, stawiali lustra. Environment ma swoje korzenie w nurtach awangardowych: dadaizmie, futuryzmie, surrealizmie. Najlepsze pole do działania miał w pop-art i junk-art.

Warto wiedzieć

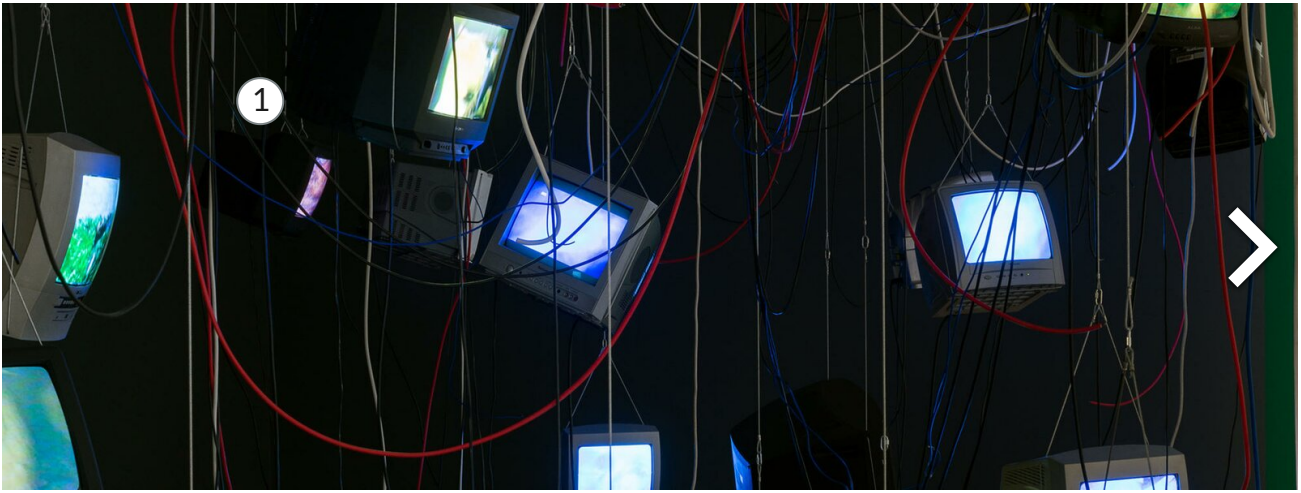
Przedstawiciele: Joseph Beuys, Edward Kienholz, Claes Oldenburg, Robert Rauschenberg, George Segal.

1. W Polsce ten rodzaj środka wypowiedzi artystycznej pojawił się po raz pierwszy w 1958 r. w Salonie Nowej Kultury w Warszawie na wystawie Studium przestrzeni Wojciecha Fangora i Stanisława Zamecznika. Environment został zbudowany z optycznych obrazów Wojciecha Fangora.

Wojciech Fangor, Stanisław Zamecznik, „Stydium przestrzeni”, environment 1958 r., niezlasztuka.net, CC BY 3.0

Instalacja jest pokrewną postacią rzeźby. Jest to forma plastyczna, która została ukształtowana przez artystę lub wzięta z otoczenia. Poszczególne elementy instalacji oddziałują na siebie. Genezy instalacji należy szukać w minimal art i eksperymentach z przestrzenią. Początkowo instalacje robiono w miejscach opuszczonych i zdegradowanych, np. fabrykach. Obecnie instalacje są bardzo popularną formą wypowiedzi artystycznej. Autorzy mogą tworzyć swoją pracę jedynie na potrzeby konkretnego miejsca lub przenosić instalację z miejsca na miejsce i wtedy na nowo definiować związki przestrzenne: elementy pracy i otoczenie galeryjne.

1. Obecnie instalacje są bardzo popularną formą wypowiedzi artystycznej. Autorzy mogą tworzyć swoją pracę jedynie na potrzeby konkretnego miejsca lub przenosić instalację z miejsca na miejsce i wtedy na nowo definiować związki przestrzenne: elementy pracy i otoczenie galeryjne. W instalacjach wykorzystuje się wideo, muzykę, Internet, itp.

Carolee Schneemann, „More Wrong Things”, 2001, instalacja, artworkslondon.com, CC BY 3.0

Warto wiedzieć

Przedstawiciele: Olafur Eliasson, Kurt Fleckenstein, Joseph Beuys, Nam June Paik, Carolee Schneemann, Kiki Smith.

Przedstawiciele polscy: Paweł Althamer, Mirosław Bałka (jako jedyny Polak został zaproszony przez Tate Modern w Londynie do zrobienia pracy do Hali Turbin), Jan Berdyszak, Jerzy Kalina, Grzegorz Kłaman, Katarzyna Kozyra.

Land art, Arte povera

Land art – czyli sztuka ziemi. Jest trendem, który pojawił się pod koniec lat. 60. XX w. w Nowym Jorku (Stany Zjednoczone). Za jednego z inicjatorów nowego nurtu uważa się Claesa Oldenburgera i jego pracę *Dzieło ziemi* (skrzynki z plexi wypełnione ziemią). Głównym kontekstem, tłem, tworzywem jest ziemia, środowisko naturalne. Działania artystyczne zaczęto podejmować w przestrzeni miast, a nie w przestrzeni galerii i muzeów. Artyści zaczęli szukać innych środków twórczych. Krajobraz zaczął być przekształcany przez twórców albo przez wielkoformatowe prace lub też bardzo subtelne, trudne do odnalezienia elementy. Dzieła land art są szybko niszczone lub przekształcane przez samą przyrodę, jednak zostają dokumentowane na fotografiach i video.

Ciekawym przykładem land art jest „Pole błyskawic” Waltera de Marii (1977). Na pustyni artysta umieścił 400 metalowych drągów, które przyciągają pioruny.

Warto wiedzieć

Przedstawiciele: Christo (zasłynął m.in. pakowaniem budynków użyteczności publicznej), Jeanne-Claude, Walter De Maria, Dennis Oppenheim, Robert Smithson, w Polsce: Jacek Tylicki.

1. Ciekawym przykładem land art jest „Pole błyskawic” Waltera de Marii (1977). Na pustyni artysta umieścił 400 metalowych drągów, które przyciągają pioruny.

Walter De Maria.

Arte povera – określenie pochodzi z języka włoskiego i oznacza „sztukę ubogą”. Tendencja ta pojawiła się pod koniec lat 60. XX w. Głównym materiałem pracy artysty są rzeczy „pospolite i ubogie”: ziemia, cegły, drewno, popiół, rurki neonowe, szmaty, gazety. Arte povera jest bliska [minimalizmowi](#), sztuce konceptualnej i sztuka obiektu.

Warto wiedzieć

Przedstawiciele: Jannis Kounellis, Mario Merz.

Mario Merz, „Unreal City, Nineteen Hundred Eighty-Nine”, 1989, arte povera, Muzeum Guggenheima, Nowy Jork, USA, guggenheim.org, CC BY 3.0

Happening i performance

Happening – z języka angielskiego oznacz zdarzenie, które się właśnie rozgrywa. Początków happeningu należy szukać pod koniec lat 50. XX w. Nazwa pojawiła się po raz pierwszy w 1959 r. w Nowym Jorku na określenie wydarzenia zainscenizowanego przez Allana Kaprowa, który zaprosił widzów do toczenia beczek. Kaprow był także teoretykiem happeningu.

Innym znanym przedstawicielem happeningu był Wolf Vostell, który ustalił cechy happeningu:

- jednorazowość wydarzenia,
- wydarzenie odbywa się w różnych punktach otwartej przestrzeni,
- publiczność bierze udział w akcji,
- happening nigdy nie może się odbyć w muzeum.

Słynnym happeningem było 4'33" Johna Cage'a – przez 4 minuty i 33 sekundy muzyk siedział przed fortepianem, nie dotykając klawiatury. Muzyk otworzył i zamknął klapę, a jedyną muzyką były dźwięki wydawane przez publiczność.

Plakat „Pomarańczowej Alternatywy” zapowiadający happening ku czci „Dnia Wojska” z 12.10.1987 r. przedstawiający uzbrojone krasnoludki, wikimedia.org, domena publiczna

W Polsce najsłynniejszą grupą tworzącą happening jest Pomarańczowa Alternatywa, założona w latach 80. XX w. we Wrocławiu przez osoby związane z opozycją. Liderem stał się Waldemar Major Fydrych. Działania PA odnosiły się do ówczesnej polskiej rzeczywistości: komentowali wydarzenia polityczne, rocznice, święta państwowe. Hasła PA miały bardziej wydmuch surrealizmu niż ideologiczny, np. Nie ma wolności bez krasnoludków.

Performance – z j. angielskiego oznacza „przedstawienie, wykonanie”. Podobnie jak happening, jest wydarzeniem artystycznym, jednak bez udziału publiczności. Początki sięgają II połowy lat 60. XX w. Korzeni performance należy szukać w ruchu futurystycznym, dadaistycznym i surrealizmem. Obiektem performance może być zarówno przedmiot, temat, zdarzenie, jak i ciało artysty. Performance wiąże się ze sztuką konceptualną, multimedialną i body art.

Warto wiedzieć

Przedstawiciele: Marina Abramović, Joseph Beyus, Gina Pane.

Joseph Beuys, „I Like America and America Likes Me”, 1974, performance, Rene Block Gallery, Nowy Jork, USA, Pinterest, CC BY 3.0

Biografie współczesnych twórców

Marcel Duchamp (1887–1968) – francuski malarz, „ojciec” dadaizmu. Studiował w Académie Julian w Paryżu. Początkowo tworzył pod wpływem Cezanne’a, później symbolistów, kubistów i futurystów. Zainteresowany był przedstawieniem symultanicznego ruchu na obrazach. Od końca lat 20. XX w. odchodził od malarstwa. Marcel Duchamp tworzył ready-made, jego prace są uważane za prekursorskie w sztuce kinetycznej. Do jego twórczości nawiązywali artyści z II połowy XX w. (konceptualni, przedstawiciele pop-art i happeningu). Duchamp działał jako krytyk, publicysta, organizator i kurator wystaw. Był jednym z największych nowatorów i rewolucjonistów w sztuce XX w.

Najważniejsze dzieła: *Fontanna*, *Koło rowerowe*, *Panna młoda rozebrana przez swoich kawalerów jednak...*

Marcel Duchamp, „Fontanna”, 1917, rynekisztuka.pl, CC BY 3.0

Pablo Picasso (1881-1973) – hiszpański grafik, malarz, rzeźbiarz. Jego twórczość można podzielić na kilka okresów: błękitny, różowy, prekubistyczny, kubizm syntetyczny. Eksperymentował z kolażem i *papier collé*. W 1937 r. stworzył „Guernikę” o antywojennym przekazie. Tematyka antywojenna pojawiła się u niego szczególnie po II wojnie światowej. Pod koniec życia malował portrety, pejzaże, martwe natury, parafrazował dzieła wielkich mistrzów. Tworzył ceramikę, ilustrację książkową, rzeźbę i grafikę. Jako jedyny żyjący artysta miał wystawę w Luwrze. Po II wojnie światowej, którą spędził we Francji, jego twórczość była niezmiernie urozmaicona – wykonywał kompozycje ścienne, trawestacje prac dawnych mistrzów, między innymi Delacroix i Maneta, ilustrował dzieła Balzaca i Owidiusza, zajmował się ceramiką, wykonywał portrety. Jego twórczości nie da się przypisać do żadnego nurtu artystycznego, lecz ta różnorodność nosi swoiste piętno indywidualnego, rozpoznawalnego stylu artysty.

Najważniejsze dzieła: *Panny z Avignon*, *Portret Kahnweilera*, *Kobiety przy źródle*, *Guernica*.

Pablo Picasso, „Kobieta w ogrodzie”, 1929, Wikiart, Domena publiczna

Władysław Hasior (1928–1999) – polski artysta rzeźbiarz, malarz, scenograf. Artysta totalny. Jego prace balansują na pograniczu rzeźby, malarstwa, architektury i rzemiosła artystycznego. W Polsce był uważany za prekursora pop-artu i asamblażu. Swoje prace tworzył z rzeczy zużytych, zepsutych zabawek, koralików, sztućców, dziecięcych wózków, zardzewiałych drutów, skrawków blachy, zmurszałych kawałków drewna, rozbitego szkła. Najbardziej znanymi jego realizacjami są monumentalne pomniki i rzeźby plenerowe. W ich konstrukcji ważną rolę odgrywają ogień, woda, dźwięk.

Najważniejsze dzieła: Niobe, Sztandary, Organy.

Prezentacja rzeźby Władysława Hasióra

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1QRRb6Rw>

Organy Władysława Hasióra, online-skills, CC BY 3.0

Zadania

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Uzupełnij pola.

Jakie nazwisko miał polski artysta, który został zaproszony do prezentacji swojej pracy w prestiżowej Hali Turbin w londyńskim Tate Modern?

Podaj nazwisko artysty, który wprowadził termin asamblaż do sztuk wizualnych?

Jakiemu stylowi jest bliska arte povera?

Jakie nazwisko nosił twórca ready-mades?

Co jest sztuka ubogą?

W jakim mieście znajduje się Galeria Władysława Hasiora?

Ćwiczenie 3

Który z artystów jest uważany za jednego z inicjatorów land art?

☐ Jean Tinguely

☐ Pablo Picasso

☐ Claes Oldenburg

Ćwiczenie 4

Kto w Polsce po raz pierwszy zaprezentował environment?

☐ Tadeusz Kantor

☐ Władysław Hasior

☐ Wojciech Fangor

Ćwiczenie 5

Uzupełnij zdanie:

Artystą uznawanym za teoretyka happeningu był .

Georges Braque

George Segal

Allan Kaprow

Ćwiczenie 6

Co jest ważną cechą performance?

☐ Nie może się odbyć w muzeum

☐ Nie angażuje widzów

☐ Musi się odbywać tylko w przestrzeni otwartej

Ćwiczenie 7

Który artysta zaśląnął pakowaniem budynków użyteczności publicznej?

☐ Dennis Oppenheim

☐ Christo

☐ Walter de Maria

Ćwiczenie 8

Co jest symbolem Pomarańczowej Alternatywy – grupy artystycznej założonej w latach 80. XX w. we Wrocławiu?

☐ Jednorożce

☐ Krasnoludki

☐ Smoki

Ćwiczenie 9

Ćwiczenie 10

Przyporządkuj rodzaj działania artystycznego do nazwiska artysty.

Jacek Tylicki

asamblaż

Olefar Eliasson

performance

Władysław Hasior

land art

Marina Abramović

instalacja

Słownik pojęć

Combine painting

forma artystyczna pomiędzy obrazem a kolażem. W obraz włącza się różne, gotowe lub znalezione przedmioty, np. radio, patyki.,

Kolaż

technika plastyczna polegająca na wklejaniu w obraz różnych materiałów (tkaniny, papier...),

Konceptualizm

kierunek w sztuce rozwijający się od lat 60. XX w. Tradycyjnie pojmowane dzieło sztuki ma zostać zastąpione koncepcją, pojawiającą się podczas myślenia. Ważniejsza jest idea,

a nie materialna praca.,,

Minimalizm

twórcy minimalistyczni dobrze czuli się w rzeźbie. Kierunek ten rozwinął się w Stanach Zjednoczonych w latach 60.XX w. Rzeźby charakteryzuje prostota, powtarzalność, ascetyzm, bezosobowość, sterylność i nietradycyjne materiały. Głównym źródłem zainteresowań minimalistów była forma i jej oddziaływanie na odbiorcę. Do znanych twórców minimalistycznych zaliczamy Donalda Judda, który był pionierem minimalizmu oraz Sola LeWitta, który w swoich pracach wychodził od sześcianu.,

Ready-made

z j. angielskiego oznacza rzeczy gotowe. Dziełem sztuki staje się przedmiot produkowany masowo, swój statut jako dzieło sztuki zawdzięcza wyborowi artysty. Po raz pierwszy ready-made pokazał Marcel Duchamp w 1913 r.,

Sztuka obiektu

tendencja w sztuce polegająca na wykorzystywaniu przedmiotów gotowych lub znalezionych.

Galeria dzieł sztuki

Władysław Hasior, „Autoportret z ptaszkami”, 1962, wikiart, Domena Publiczna

Bibliografia

Art now. Sztuka przełomu tysiąclecia, red. Burkhard Reimschneider, Uta Grosenick, Taschen, Kolonia 2001

Edina Bernard, *Sztuka nowoczesna*, Hański Publishing Services, Warszawa 2007

Encyklopedia PWN w trzech tomach, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999

Jolanta Chrzanowska-Pieńkos, Andrzej Pieńkos, *Leksykon sztuki polskiej XX wieku*, Kurpisz, Poznań 1996

Łukasz Guzek, *Sztuka instalacji. Zagadnienie związku przestrzeni i obecności w sztuce współczesnej*, Neriton, Warszawa 2007

Stephen Little, *Sztuka. Kierunki – mistrzowie – arcydzieła*, Elipsa, Warszawa 2005

Antony Mason, *Historia sztuki zachodniej. Od czasów prehistorycznych do XXI wieku*, Arkady, Warszawa 2009

Barbara Osińska, *Sztuka i czas. Od klasycyzmu do współczesności*, WSiP, Warszawa 2005

Stanisław Krzysztof Stopczyk, *Malarstwo polskie od realizmu do abstrakcji*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1988

Uniwersalny leksykon sztuki, Muza S.A., Warszawa 2002

Anita Włodarczyk-Kulak, Maurycy Kulak, *O sztuce nowej i najnowszej. Główne kierunki artystyczne w sztuce XX i XXI wieku*, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa – Bielsko-Biała 2010